

16.03 Και τα παιδιά αθλούνται

Στο μάθημα αυτό θα μιλήσουμε για:

α) τους βαθμούς των επιθέτων και των επιρρημάτων.

β) τις ερωτηματικές, τις καταφατικές και τις αρνητικές προτάσεις.

Λίγα λόγια για το κείμενο

Στο χιουμοριστικό αυτό κείμενο ένα μικρό παιδί, ο Νικόλας, αφηγείται με τον δικό του ιδιαίτερο τρόπο τι συνέβη κάποιο απόγευμα που μαζί με τους φίλους του πήγαν σ' ένα οικόπεδο της γειτονιάς τους για να παίξουν μπάλα.

Τα παιδιά συμφώνησαν να συναντηθούν για το παιχνίδι ύστερα από την πρόταση ενός από αυτά, του Αλσέστ, που μόλις είχε αποκτήσει μια ολοκαίνουρια μπάλα ποδοσφαίρου, δώρο του πατέρα του. Μαζεύτηκαν, λοιπόν, στο οικόπεδο δεκαοχτώ παιδιά και, αφού διάλεξαν ως διαιτητή τον Ανιάν, χωρίστηκαν σε δυο ομάδες. Στο σημείο αυτό άρχισαν τα προβλήματα, καθώς πρώτα όλοι ήθελαν στη δική τους ομάδα τον Εντ, που όλοι τον φοβούνταν, μετά τσακώθηκαν για το ποιος θα είναι σέντερ φορ και στη συνέχεια τσακώθηκαν πάλι για την πλευρά από την οποία θα έπαιζε κάθε ομάδα. Το αποτέλεσμα όλων αυτών των διαφωνιών ήταν ν' αρχίσει ένας μεγάλος καβγάς, όπου τα παιδιά κατέληξαν να παίζουν ξύλο μεταξύ τους. Τη φασαρία τελικά σταμάτησε ο Αλσέστ που θυμήθηκε ξαφνικά πως είχε αφήσει την μπάλα στο σπίτι του.

Είδος κειμένου: Λογοτεχνική αφήγηση.

Κύριο θέμα: Ένας ποδοσφαιρικός αγώνας στη γειτονιά που κατέληξε σε καβγά χωρίς να προλάβει καν ν' αρχίσει.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Οι βαθμοί των επιθέτων και των επιρρημάτων

Δυο ή περισσότερα ουσιαστικά μπορεί να έχουν μια ιδιότητα αλλά σε διαφορετικό βαθμό. Έτσι τα επίθετα, που φανερώνουν τις ιδιότητες των ουσιαστικών, έχουν κάποιους τύπους που δείχνουν τον διαφορετικό βαθμό μιας ιδιότητας. Αυτοί οι τύποι λέγονται βαθμοί του επιθέτου και είναι τρεις: **ο θετικός, ο συγκριτικός και ο υπερθετικός:**

Ο συγκριτικός και ο υπερθετικός βαθμός αποτελούν μαζί τα **παραθετικά του επιθέτου.**

Βαθμοί του επιθέτου	Τι φανερώνουν	Παραδείγματα
Θετικός	Φανερώνει πως ένα ουσιαστικό έχει απλώς ένα γνώρισμα.	<i>ψηλό παιδί</i> <i>όμορφη γυναίκα</i>
Συγκριτικός	Φανερώνει πως ένα ουσιαστικό έχει ένα γνώρισμα σε μεγαλύτερο βαθμό από ένα άλλο.	<i>Το παιδί αυτό είναι</i> <i>ψηλότερο από εσένα.</i>
Υπερθετικός	Φανερώνει πως ένα ουσιαστικό έχει ένα γνώρισμα σε πολύ μεγάλο βαθμό ή σε βαθμό ανώτερο απ' όλα τα όμοιά του.	<i>Το παιδί αυτό είναι</i> <i>ψηλότερο / πολύ ψηλό.</i> <i>Το παιδί αυτό είναι το</i> <i>ψηλότερο / το πιο ψηλό</i> <i>της τάξης.</i>

Τα παραθετικά των επιθέτων

- Ο **συγκριτικός βαθμός** ενός επιθέτου σχηματίζεται ως εξής:
 - Μονολεκτικά** (με μία λέξη), βάζοντας στο θέμα του θετικού βαθμού του επιθέτου τις καταλήξεις:
 - -ότερος, -ότερη, -ότερο, όταν αυτό λήγει σε -ος. π.χ. (ωραίος) *ωραιότερος, ωραιότερη, ωραιότερο.*
 - -ύτερος, -ύτερη, -ύτερο, όταν αυτό λήγει σε -υς. π.χ. (βαρύς) *βαρύτερος, βαρύτερη, βαρύτερο.*
 - -έστερος, -έστερη, -εστερο, όταν αυτό λήγει σε -ης. π.χ. (υγιής) *υγιέστερος, υγιέστερη, υγιέστερο.*
 - Περιφραστικά** (με δυο λέξεις), βάζοντας μπροστά από τον θετικό βαθμό του επιθέτου τη λέξη *πιο*.

π.χ. (ωραίος) *πιο ωραίος, πιο ωραία, πιο ωραίο.*

(βαρύς) *πιο βαρύς, πιο βαριά, πιο βαρύ.*

(υγιής) *πιο υγιής, πιο υγιής, πιο υγιές.*

- Ο **υπερθετικός βαθμός** ενός επιθέτου διακρίνεται σε δύο κατηγορίες:
 - στον **σχετικό υπερθετικό**, που φανερώνει πως ένα ουσιαστικό έχει ένα γνώρισμα σε μεγαλύτερο βαθμό από όλα τα όμοιά του. Σχηματίζεται πάντα περιφραστικά, με το οριστικό άρθρο (ο, η, το) μπροστά και τον συγκριτικό βαθμό του επιθέτου (μονολεκτικό ή περιφραστικό).
π.χ. Ο Κώστας είναι **το ψηλότερο / το πιο ψηλό παιδί** στην τάξη.
 - στον **απόλυτο υπερθετικό**, που φανερώνει πως ένα ουσιαστικό έχει ένα γνώρισμα σε ανώτατο βαθμό, χωρίς να συγκρίνεται με άλλα όμοιά του. Σχηματίζεται με δύο τρόπους:

α) **Μονολεκτικά**, βάζοντας στο θέμα του Θετικού βαθμού του επιθέτου: ς καταλήξεις:

- -ότατος, -ότατη, -ότατο, όταν αυτό λήγει σε -ος. π.χ. (ωραίος) *ωραιότατος, ωραιότατη, ωραιότατο.*
- -ύτατος, -ύτατη, ύτατο, όταν αυτό λήγει σε -υς. π.χ. (βαρύς) *βαρύτατος, βαρύτατη, βαρύτατο.*
- -έστατος, -έστατη, -έστατο, όταν αυτό λήγει σε -ης. π.χ. (υγιής) *υγιέστατος, υγιέστατη, υγιέστατο.*

β) **Περιφραστικά**, με τον θετικό βαθμό του επιθέτου + το επίρρημα πολύ (ή πολύ πολύ ή πάρα πολύ) μπροστά.

π.χ. (ωραίος) *πολύ ωραίος, -α, -ο / πάρα πολύ ωραίος, -α, -ο / πολύ πολύ ωραίος, α, -ο.*

Ιδιομορφίες στα παραθετικά των επιθέτων

- Μερικά επίθετα σχηματίζουν τα μονολεκτικά παραθετικά τους διαφορετικά από τ' άλλα επίθετα. Τα παραθετικά αυτά λέγονται ανώμαλα και είναι τα εξής:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
---------	-------------	-------------

απλός	απλούστερος	απλούστατος
γέρος	γεροντότερος	
καλός	καλύτερος	κάλλιστος / άριστος
κακός	χειρότερος	χείριστος / κάκιστος
λίγος	λιγότερος	ελάχιστος
μεγάλος	μεγαλύτερος	μέγιστος
μικρός	μικρότερος	ελάχιστος
πολύς	περισσότερος (πιότερος)	πλείστος

- Υπάρχουν επίθετα που **δε σχηματίζουν καθόλου παραθετικά**. Αυτά είναι όσα φανερώνουν ύλη (ξύλινος, πέτρινος κ.λπ.), καταγωγή ή συγγένεια (ελληνικός, πατρικός κ.λπ.), τόπο ή χρόνο (θαλασσινός, αυριανός κ.λπ.) και διάφορα άλλα επίθετα που σημαίνουν ιδιότητα ή ποιότητα που δεν παρουσιάζει βαθμούς (ολόκληρος, μισός, ακίνητος, αδάνατος κ.λπ.).

Εκτός από τα επίθετα, **παραθετικά** σχηματίζουν και πολλές **κλιτές μετοχές**. Αυτά είναι πάντα περιφραστικά:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
χαρούμενος	πιο χαρούμενος	πολύ χαρούμενος / ο πιο χαρούμενος
ευτυχημένος	πιο ευτυχημένος	πολύ ευτυχημένος / ο πιο ευτυχημένος

ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ		ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ		
			Σχετικός	Απόλυτος	
	Μονολεκτικά	Περιφραστικά		Μονολεκτικά	Περιφραστικά
	-ότερος, -η, ο	πιο + θετικός	άρθρο + συγκριτικός	-ότατος, -η, -ο	πολύ (ή πάρα πολύ) + θετικός
ωραίος	ωραιότερος	πιο ωραίος	ο ωραιότερος ή	ωραιότατος	πολύ ωραίος

			ο πιο ωραίος		
	-ύτερος, -η, -ο	πιο + θετικός	άρθρο + συγκριτικός	-ύτατος, -η, -ο	πολύ (ή πάρα πολύ) + θετικός
βαρύς	βαρύτερος	πιο βαρύς	ο βαρύτερος ή ο πιο βαρύς	βαρύτατος	πολύ βαρύς
	-έστερος, -η, -ο	πιο + θετικός	άρθρο + συγκριτικός	-έστατος, -η, -ο	πολύ (ή πάρα πολύ) + θετικός
επιεικής	επιεικέστερος	πιο επιεικής	ο επιεικέστερος ο πιο επιεικής	επιεικέστατος	πολύ επιεικής

Τα παραθετικά των επιρρημάτων

Εκτός από τα επίθετα, **παραθετικά σχηματίζουν και τα επιρρήματα** σε -α, -ιά ή -ώς που προέρχονται από αυτά (π.χ. *ωραίος - ωραία, βαθύς - βαθιά, επιεικής - επιεικώς*). Τα επιρρήματα αυτά σχηματίζουν τα παραθετικά τους όπως τα επίθετα

α) **Μονολεκτικά** - τον **συγκριτικό** βαθμό τους σε -ότερα, -ύτερα, -έστερα - *ωραιότερα, βαθύτερα, επιεικέστερα*) και τον υπερθετικό βαθμό τους σε -ότατα, -ύτατα, -έστατα (π.χ. *ωραιότατα, βαθύτατα, επιεικέστατα*).

β) **Περιφραστικά** - τον **συγκριτικό βαθμό** βάζοντας το επίρρημα **πιο** μπροστά από τον θετικό βαθμό του επιρρήματος (π.χ. *πιο ωραία, πιο βαθιά, πιο επιεικώς*) και τον υπερθετικό βαθμό βάζοντας το επίρρημα **πολύ** μπροστά από τον θετικό βαθμό του επιρρήματος (π.χ. *πολύ ωραία, πολύ βαθιά, πολύ επιεικώς*).

Θετικός	Συγκριτικός		Υπερθετικός	
	Μονολεκτικά	Περιφραστικά	Μονολεκτικά	Περιφραστικά
ωραία βαθιά επιεικώς	ωραιότερα βαθύτερα επιεικέστερα	πιο ωραία πιο βαθιά πιο επιεικώς	ωραιότατα βαθύτατα επιεικέστατα	πολύ ωραία πολύ βαθιά πολύ επιεικώς

Ανώμαλα παραθετικά επιρρημάτων

Μερικά επιρρήματα, παρόμοια με τα αντίστοιχό τους επίθετα, σχηματίζουν τα μονολεκτικά παραθετικά τους ανώμαλα:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
απλά & απλώς	απλούστερα	απλούστατα
καλά	καλύτερα	άριστα
κακά	χειρότερα	χειρίστα / κάκιστα
λίγο	λιγότερο	ελάχιστα

Τα επιρρήματα αυτά σχηματίζουν κανονικά περιφραστικά παραθετικά (πιο απλά - πολύ απλά, πιο καλά - πολύ καλά, πιο λίγο - πολύ λίγο}, με το επίρρημα **πολύ** να σχηματίζει υπερθετικό **πάρα πολύ**.

Ερωτηματικές, καταφατικές και αρνητικές προτάσεις

Ερωτηματικές ονομάζονται οι προτάσεις με τις οποίες διατυπώνεται μια ερώτηση . Με τις προτάσεις αυτές ζητείται εκ μέρους του ομιλητή μια συγκεκριμένη απάντηση ή πληροφορία. Οι ερωτηματικές προτάσεις στον γραπτό λόγο συνοδεύονται από ερωτηματικό.	<i>Π.χ. Πώς σε λένε; Τι κάνεις; Πού ήσουν χθες το βράδυ; Πόσα χρήματα του έδωσες ; Γιατί φωνάζεις έτσι;</i>
Καταφατικές ονομάζονται οι προτάσεις που εκφράζουν κατάφαση (θετική τοποθέτηση απέναντι σε κάτι) και το ρήμα τους δε συνοδεύεται από αρνητικό μόριο (<i>δε[ν], μη[ν]</i>) ή σύνδεσμο (<i>ούτε, μήτε</i>).	<i>Ο αγώνας ήταν πολύ καλός. Κλότσησε δυνατά την μπάλα. Θέλω να τον δω και να τον γνωρίσω. Γιατί θέλεις να τον δεις;</i>
Αρνητικές (ή αποφατικές) ονομάζονται οι προτάσεις που εκφράζουν άρνηση (δήλωση ότι κάποιος αρνείται κάτι) και το ρήμα τους συνοδεύεται από αρνητικό	<i>Ο αγώνας δεν ήταν πολύ καλός. Μην κλοτσάς δυνατά την μπάλα. Δε θέλω ούτε να τον δω ούτε να τον ξέρω.</i>

μόριο (δε[ν], μη[ν]) ή σύνδεσμο (ούτε, μήτε).	Γιατί δε θέλεις να τον δεις;
---	------------------------------